

INKLUSIIVINEN TOIMINTA ELOKUVAHARRASTUKSESSA

Jatkokurssin pedagoginen tehtävä

Pia Murto, pia@elokuvakeskusbotnia.fi, elokuvaharrastus

Toimin Elokuva keskus Botnian kautta elokuvaharrastustoiminnan ohjaajana sekä elokuvakasvatuksen parissa. Työn kuvaani kuuluu niin Harrastamisen Suomen mallin kerhojen lisäksi erilaisten lyhyempien työpajojen vetäminen, laajempien elokuvaharrastukseen liittyvien hankkeiden ja toiminnan kehityksen lisäksi myös Vaasan taiteen perusopetuksessa osa-aikaisena mediataiteen opettajana toimiminen. Ohjattavieni sekä oppilaitteni ikähaarukka vaihtelee esi-kouluikäisistä aina lähes aikuisiin asti, sekä työpajamuodossa olen ohjannut myös aivan aikuisia ihmisiäkin. Tässä esseessä keskityn erityisesti jatkuvaan kerhoharrastamiseen, sillä siellä pedagogisella ohjaamisella ja kohtaamisella on suurempi merkitys.

Toimintamme on kolmikielistä, sisältäen kaksi kotimaista sekä englanninkielen. Välillä ryhmissä ollaan käytetty kahta- tai kolmeakin kieltä samanaikaisesti. Kulttuuritaustaltaan ohjattavat lapset ja nuoret ovat hyvin moninaisia, vasta vähän aikaa sitten Suomeen saapuneista aina umpisuomalaisiin maaseudun kasvatteihin. Kirjolla olevat lapset ja nuoret ovat samoissa harrasteryhmissä muiden kanssa, eikä heistä meille anneta erikseen tietoa etukäteen – lapset ja nuoret saattavat itse kertoa asiasta luottamussuhteen synnyttyä, mutta se ei vaikuta mitenkään heidän kohtaamiseensa harrastuksen parissa.

1 ESIMERKKI PEDAGOGISEN TUEN TARPEESTA JA SEN HUOMIOIMISESTA

Koska kerho-ohjauksessa emme saa ennakkoon osallistuvista lapsista ja nuorista mitään muuta tietoon kuin nimen, olen päätenyt käyttämään opetus- ja ohjausmateriaalissani hyvin paljon sekä visuaalisia että sanallisia, yksinkertaistettuja ohjeita sekä videoita. Yleensä uuden kerhon alussa määritän ryhmältä kysyen heidän käyttökieltään, ja mukautan ohjaustani tarpeen mukaan. Esimerkiksi eräässä tapauksessa lapsi ei puhunut suomea, ruotsia eikä englantia juuri maahan saapuneena, joten päädyin lataamaan kielenkääntö-ohjelman kännykälle ja keskityin käyttämään selkosuomea ja kuvallisia viitteitä tavallista enemmän. Lisäksi opettelin lapsen (hän oli ainoa tätä kieltä puhuva

ryhmästä) omasta kielestä pari perus fraasia (hyvä, kyllä, ei, hienoa, kiitos, odota ja heippa). Lapsi koki selkeästi ulkopuolisuuden tunnetta suhteessa muihin lapsiin alussa, sillä keskustelu ja tällä tavalla kokemusten jakaminen oli hänelle hankalaa, mutta huomasi pian että hänet huomioitiin ja hän sai tarvittavaa tukea tehtävänannossa jonka jälkeen hän pystyi yhtäläillä toimimaan mukana ryhmässä kun ymmärsi mitä olimme tekemässä. Lisäksi edes pieni rohkaisu ja kohtaaminen omalla kielellä vieraassa maassa tuntui olevan merkittävä asia hänen arjessaan, ja lapsi jatkoikin harrastusta sinnikkäästi loppuun saakka. Ohjasin alussa häntä työskentelmään eri lasten kanssa, joiden koin olevan tarpeeksi rauhallisia ja innokkaita auttamaan, ja tämä tuotti hyvää tulosta -lapsi sai itselleen kontaktin muihin ryhmäläisiin ja turvahenkilöitä, kenen kanssa työskennellä rinnakkain. Keväällä kielitaitokin oli noussut jo niin huomattavasti, että huomasin ettei käännohjelmaa enää juuri tarvittu kuin erikoistilanteissa.

Tässä, kuten koko harrastuksen ohjaamisessa keskityn erityisesti lapsen tai nuoren kuulemiseen ja kohtaamiseen. Tuulikki Laes sanoo artikkelissaan Oppilaslähtöisyys – avain inklusioon? Kohtaamisesta näin: Tunneyhteyden luomiseksi tarvitaan aito kohtaaminen. Harrastustoiminnan ohjaaja voi pienillä, mutta merkittäville eleillä, kuten tervehtimisellä, kiittämällä ja kuuntelemisellä, edistää lapsen osallisuuden kokemusta. Erityisesti ne lapset, jotka ovat koulussa mahdollisesti leimautuneet ”hankaliksi” tai erityisoppilaisiksi, voivat kokea vapauttavana, kun heidät kohdataan ilman suorituspainetta tai negatiivisia ennakkokäsityksiä. Tämä kohtaaminen voi olla merkittävä askel heidän osallisuutensa tunteen vahvistamisessa. (Laes ym., 2024, 113.)

2 PEDAGOGISIA AJATUKSIANI INKLUSIIVISEN JA MONINAISUUTTA KUNNIOITTAVAN VUOROVAIKUTUKSEN MERKITYKSESTÄ HARRASTUSTOIMINNASSA

Ohjaamiseni pedagoginen pohja lähtee siitä, että kohtaan jokaisen ihmisen yksilönä, mutta toimimme yhteisönä. Elokuvaharrastuksen ohjaaminen on siinä mielessä erittäin kiitollinen ala tähän, sillä elokuvaa harvemmin voidaan luoda yksin ilman yhteisön, eli työtiimin, panosta. Keskiössä on hyvän yhteishengen ja luottamuksen synnyttäminen jo alkutilanteista lähtien – varoitin aina ensimmäisellä tapaamiskerralla, että tämä tunti tulee olemaan se kaikkein tylsin, sillä käymme käytännön asioita enimmäkseen läpi, mutta se on erittäin tärkeää. Itseni ja

ryhmäläisten lyhyen esittelyn jälkeen kerron tulevasta toiminnasta, ja sen jälkeen siirryn ryhmän sääntöihin. En ole koskaan itse kirjoittanut niitä kuitenkaan valmiiksi, vaan painotan sitä, että olemme yhteisö, joka luo omat säännöt, joihin jokaisen on hyvä sitoutua. Materiaalissani on esillä erilaisia kysymyksiä esimerkiksi tilanteista (saako kuvia tai videoita levittää ryhmän ulkopuolelle? Saako muita kuvata ilman lupaa? Miten välineitä ja muita ryhmäläisiä kohdellaan?) joihin haemme yhteisiä vastauksia ryhmän kanssa. Pohjaan tämän toimintatavan siihen, että erityisesti lasten on helpompi muistaa ja noudattaa sääntöjä, jos ne ovat yhdessä luotu ja perusteltu. Tavoitteena on Raisa Cacciatorenkin luentodioissa mainittu me-tunteen ja yhteishengen kehitys: jokaisen lapsen turvallisuuden, hyvinvoinnin ja merkityksellisyyden vahvistaminen lapsiryhmässä. Päämääränä tässä on se, että lapsiryhmä itse alkaisi toimia yhteisöllisemmin (Cacciatore, 2025.)

Kaikissa ryhmissä ensimmäinen lasten ja nuorten itse antama sääntö on, että kiusaamiselle on nollatoleranssi, ja huonolle käytökselle on seuraukset – esimerkiksi se, että ohjaaja saa pysäyttää tilanteen tai opetuksen, ja odottaa huonosti käyttäytyneeltä kohteelta anteeksipyyntöä. Tämä on ollut itsellenikin yllättävä asia, että erityisesti lapset toivovat tällaista toimintatapaa. Itse tuon tähän myös sen pedagogisen osuuden, että otan asiat hieman huumorilla enkä tee niistä liian suuria numeroita jos kyseessä ei ole mitään liian vakavaa, kuten jos luokassa melutaan liikaa. Toisaalta jos kyseessä on haastavampi, vakavampaa keskeyttämistä vaativa tilanne, keskeytän sen mitä olen sillä hetkellä tekemässä, keskityn tilanteen purkuun niin että käyn sivumassa henkilökohtaisen keskustelun käytöksestä ja alleviivaan sitä, etten ole suuttunut tai pettynyt lapseen vaan häirinneeseen toimintaan, ja muistutan siitä että olemme yhdessä luoneet säännöt kerhon sisälle johonka jokainen on sitoutunut. Käytän vahvasti kehonkieltä apuna, tulen alemmas lapsen tasolle, puhun matalalla mutta varmallalla äänellä enkä anna muiden olla vieressä kuuntelemassa meidän välistä keskustelua – tämä on tuntunut toimivan erityisesti lähi-idän kulttuuritaustaa omaavien lapsien ja nuorten kannalta jostain syystä mukavalta, ettei tilannetta tarvitse puida ns. julkisesti. Kun anteeksipyyntö tulee, hymyilen ja rentoutan kehonkielen, sanon kiitos anteeksipyyntöstä käyttäen lapsen tai nuoren nimeä, ja sanon että tehdään seuraavalla kerralla paremmin. Tämän tekniikan takia toista kertaa ainakaan tähän mennessä ei ole montaa kertaa tullut.

Yksi merkittävä kysymys, joka nostaa aina keskustelua harrastusporukan aloittaessa on ”Tarvitseeko aina osallistua?” Monella lapsella ja nuorella tähän luullaan ainoan oikean vastauksen olevan että kyllä, mutta itse sanon aina että ei. Kuten Jari Sinkkonenkin luennoissaan mainitsi, joskus tärkeää on se, että on saanut itsensä edes paikalle – me emme ohjaajina voi tietää, millainen päivä tai viikko ohjattavalla on ollut, kuinka paljon stressiä tai muita painavia asioita jotka vaikuttavat hänen jaksamiseen. Niinpä olen antanut yleisohjeeksi sen, että aina ei ole pakko osallistua juuri siihen annettuun tehtävään, eikä silloin tarvitse asiaa sen enempää avata jos ei halua- ilmoittaa vain, että tarvitsee nyt hiukan omaa tilaa, ja ei häiritse muiden tekemistä, niin on aina tervetullut kerhoon vaikka vain luokan perälle tablettia tutkimaan. Tämä on osoittautunut erittäin tärkeäksi elementiksi kerhoissamme, sillä osallistujat ovat kokeneet ryhmän merkityksen melkein tärkeämmäksi kuin kerhojen sisällön. Tämä on johtanut siihen että kerhoja toivotaan joka kerta jatkuvaksi, ja sinne sitoudutaan erittäin hyvin mukaan vuodesta toiseen.

Kuva 1. Still-kuva lyhytelokuvasta (Elokuvakeskus Botnia 2024, Pia Murto)

LÄHTEET

Laes, T. (2024) Oppijalähtöisyys – avain inklusioon? Teoksessa Ruokonen, I., Pekkilä, S. & Maijala, S. (toim.) *Harrastamisen voimaa ja iloa -näkökulmia harrastustoiminnan ohjaamisen pedagogiikkaan*. (s.113). Taideyliopisto.

Cacciatore, R. (2025) *Haasteet taidoiksi, itsetuntoa, innostusta ja yhteishenkeä lisäten* [Suullinen esitys]. Inklusiivinen pedagogiikka ja lapsen tuen tarpeet harrastustoiminnassa 18.3.2025. Taideyliopisto

Jatkokurssin pedagogisen tehtäväni saa tekijänimelläni jakaa avoimesti aoe.fi-sivustolla ja artikkelin kirjoittajana olen huolehtinut ja vastaan artikkeliin liittyvien kuvien julkaisuluvasta.